

*Doktor
Zjivago*



Doktor Zjivago

dramatisering av Boris Pasternaks roman

av Christian Lanciai (2007)

Personerna:

Professor Alexander Alexandrovitj Gromeko
Antonina Alexandrovna Gromeko, hans dotter, gift Zjivago, "Tonja"
Doktor Jurij Andrejevitj Zjivago
Viktor Ippolitovitj Komarovskij, advokat
Amalia Karlovna Guichard, Laras moder
Larisa Fjodorovna Guichard, gift Antipova, "Lara"
Pavel Pavlovitj Antipov, "Pasja", senare Strelnikov
Misja Gordon
Felitsata Semjonovna Sventitskij
Hennes man
En tjänarinna
Gäster
Poliser
Galiullin, soldat och patient
En annan patient
Sasja, doktor Zjivagos son
Jevgraf Zjivago
Två vakter
Mikulitsin, Varykinos förvaltare
En pojke
Katja, Laras dotter

Handlingen äger rum före, under och efter den ryska revolutionen
i Moskva, i Ryssland och i Sibirien.

Copyright © Christian Lanciai 2007

Doktor Zjivago

Akt I scen 1. Hemma hos änkan Guichard.

Gromeko Ni borde inte ha följt med, pojkar, men det kan vara en nyttig erfarenhet. Risken är att den kan vara mycket obehaglig.

Misja Vi ska ju bli läkare. All erfarenhet är av godo.

Gromeko Ja, om man övervinner obehaget.

Tjänarinnan (öppnar) Där är ni, doktor Gromeko! Skynda er! Vi tror hon tagit arsenik.

Gromeko Alltså ingen olycka? Bara ett självmordsförsök? Bara vanlig kvinnlig hysteri över någon överdriven inbillning? Och arsenik? Och för det avbryter ni oss mitt i en stråkkvartett!

Tjänarinnan Det gällde faktiskt livet, doktorn. (De kommer in och visas genast in till *Amalia Karlovna Guichards* sängkammare, där hon ligger halvnaken i konvulsioner.)

Amalia Och jag som trodde att han älskade mig!

Gromeko (efter en snabb undersökning) Det är inte arsenik. Det är jod. Hon måste bara magpumpas. Det är allt. Det är ingen fara. Det är bara så vanvettigt banalt. En kärlekspjollrig tant som ser kärleken rinna sig ur händerna och vägrar acceptera att bli medelålders. Hjälp till här, *Jurij*. (tar fram magpumpen)

Jurij Var det ens risk för hennes liv?

Gromeko Ja, om hon gjort det diskret och ingen upptäckt det. Men uppenbarligen har denna öppna demonstration föregåtts av diverse scener, utfästelser, upprörda deklameringar, gräl och hotelser som sedan omedelbart satts i verket medan rollspelet varade. Hon såg till att det inte skulle vara någon risk. (De magpumpar henne.) Hur är det med dottern?

Tjänarinnan Hon är där ute. Skall jag hämta henne?

Gromeko Nej, hon behövs inte. Det är bättre hon får träffa mamman när hon är återställd. – Och för detta avbröt man en konsert. (En dörr går, och man hör fasta steg uppträda.) Gå ut, *Jurij*, och se till att ingen mer kommer in här. (*Jurij* går ut för att precis se *Komarovskij* möta *Lara* i ett angränsande rum.)

Komarovskij Hur mycket vet hon?

Lara Ingenting.

Komarovskij Varför begick hon självmord då? Klarar hon sig?

Lara Det är ingen fara. Precis när hon tagit giftet lät hon sig övertygas om att hon tagit fel. Därför gick hon med på att vi hämtade doktorn genast.

Komarovskij Vi måste gifta oss, *Lara*. Det är enda lösningen.

Lara Det skulle döda henne. Du är hennes älskare, inte min.

Komarovskij Men det är dig jag älskar.

Lara Vi kan inte offra mamma.

Misja (kommer till *Jurij*) Där är du, *Jurij*. Operationen är klar. Hon klarar sig. (stelnar till när han ser *Komarovskij*)

Jurij Vad är det, *Misja*?

Misja Vet du vem den där karlen är, *Jurij*?

Jurij Jag har ingen aning. Tydligt familjens kombinerade beskyddare och onda genius av något slag.

Misja Det var han som tvingade din far till självmord.

Jurij Är du säker?

Misja Absolut. *Viktor Ippolitovitj Komarovskij*, advokat, ungar, hänsynslös affärsman.

Jurij Kom, *Misja*! Jag har fått nog av detta orena näste. Vi skulle aldrig ha kommit hit. (kan inte slita ögonen från *Lara*, som för att bevåra henne i minnet.)

Misja Ja, kom.

Gromeko (möter dem) Där är ni, pojkar. Jag är rädd att det är för sent att återuppta konserten. Kvällen är förstörd av dessa fruntimmerspjoller.

(De går. Lara går in till modern, Komarovskij kommer efter.)

Lara (kastar sig på knä vid hennes sida) Hur mår du, mamma?

Amalia Förlåt mig, min älskade. Jag visste inte vad jag gjorde. Fantasin skenade iväg med mig. Hur kunde jag tro något så dumt? Viktor! (sträcker ut handen mot Komarovskij) Jag visste jag kunde lita på dig!

Komarovskij Naturligtvis, Amalia. Alltid. (tar hennes hand och låtsas hålla av henne)

Amalia Jag fick för mig att... men glöm det. Det svindlar för mig, och jag blev alldeles förtvivlad och ville inte leva längre, men så övertygade mig Lara om att jag inbillade mig saker, och naturligtvis gjorde jag det, och så räddade hon mitt liv. Förlåt mig, käraste!

(Lara tröstar henne uppriktigt och tröstar hennes panna, Komarovskij låtsas delta, byter menande blickar med Lara.)

Lara Sov, mamma, sov. I morgon har vi glömt det här.

(Amalia låter sig invaggas i illusionens falska säkerhet.)

Scen 2. Julbjudningen hos Sventitskijs. (Festligt värre.)

Värdinnan Ja visst är hela världen här, men ändå är det många som fattas. Var är Jurij och Tonja? Det är väl deras tant som är sjuk igen. Och vår granne stjärnadvokat Komarovskij? (Det ringer på dörren.) Se vem det är. Det är många som väntas ännu.

(Dörren öppnas för Komarovskij.)

Viktor Ippolitovitj! Det var bara ni som fattades! Ni kommer som pricken på i-et! Välkommen! Hela byffén finns kvar, lekarna är i gång, barnen har körts i säng, och balen pågår hela natten! Ni måste ta er en svängom med damerna!

Komarovskij Tack, Felitsata Semjonovna, men som vanligt kan jag inte stanna alltför länge. Ni vet hur det är särskilt så här på jultiden när man pliktskyldigast måste visa sig vid alla fester som man blivit bjuden till...

Värdinnan Ni är alltför blygsam, Viktor Ippolitovitj, men stanna då åtminstone till över midnatt. Här finns allt vad ni behöver. Vad behagas? Biljard? Kortspel? Balflärd? Vackra damer? De är alla här. Vid jultiden behöver ingen generas för något.

Komarovskij Ni öppnar Ali Babas grotta för mig full av frestelser, Felitsata Semjonovna. Jag nöjer mig med ett diskret parti kort vid ett blygsamt champagneglas.

Värdinnan Var så god! Vägen är öppen! Förse er!

(Komarovskij intar en ledig plats vid ett spelbord och nästan döljer sig bakom korten för att slippa hälsa på alla han känner.)

(Tanja och Jurij ankommer i frack och vit klänning.)

Äntligen! Där är ni! Men du bär ju nästan brudklänning redan, Tonja! Det är allt som fattas! Är det sant att ni äntligen är förlovade?

Jurij Vem har sagt det?

Värdinnan Ingen. Jag bara tar det för givet. Det står nästan skrivet över er. Ni ser precis ut som det typiska blyga nyförlovade paret som ännu inte blivit hemmastadda i era roller.

Tonja Mamma trolovade oss för bara en stund sedan.

Värdinnan Där ser du! Jag visste det! Det kunde inte missförstås! Hör upp, allesammans! (äskar tystnad och väcker allas uppmärksamhet och nyfikenhet) Jag har en glad och pinfärsk nyhet att tillkännage, nämligen den länge väntade förlovningen mellan Tonja Alexandrovna Gromeko och Jurij Andrejevitj Zjivago!

(Alla hurrar och vill komma fram och hjärtligt lyckönska det unga vackra paret. De blir helt överväldigade av allas innerliga välvillighet.)

I skymundan utan att någon märker det kommer Lara in inte alls högtidsklädd som alla andra. Hon stannar när hon får syn på Komarovskij vid korten.)

Lara (*avsidet*) Där sitter han, den vidrige bastarden, folkfördärvaren, parasiten, min och mammas förförare och förgörare, som gjort henne till självmörderska och mig till bitter hämndgirig furie. Vem ska bli ditt nästa offer? Försök bara gömma dig bakom korten. Du ser nog alla ändå och bevakar dem utan att låtsas om att du känner någon. Säkert har du också sett mig, men du låtsas inte om det. (*tar fram en revolver och börjar diskret men säkert sikta.*)

Värdinnan (*till Tonja och Jurij*) Och när tänker ni gifta er?

(Ett skarpt pistolskott bryter hela feststämningen totalt.)

Komarovskij *tar sig för armen och ser förskräckt på sin hand hur han blöder.*)

Komarovskij Vad har hon ställt till! Vad har hon ställt till!

(Stor uppståndelse och förskräckelse. Alla grips nästan av panik.)

röster

Attentat!

Och på själva julbudningen!

Ta det lugnt! Ingen har mördats!

Det är väl någon sinnesförvirrad däre som vill ställa till med spektakel.

Nej, det är en ung kvinna. Hon verkar alldeles förstörd.

(Några tar hand om den svimfärdiga Lara och hjälper henne ner i en fåtölj.)

Ska vi kalla på polis?

Komarovskij (*myndigt*) Absolut inte. Det är bara en skråma.

Jurij (*till värdinnan*) Jag är läkarkandidat. Låt mig se vad jag kan göra.

Värdinnan Ni kom då i rätta ögonblicket, Jurij!

Jurij (*fram till Komarovskij*) Vi känner varandra. Ni är en av handläggarna i min framlidne fars trassliga affärer.

Komarovskij Hur var namnet?

Jurij Jurij Zjivago.

Komarovskij Ja, jag känner er, och jag kände er far. Det är absolut ingenting att bry sig om. Bara en ytlig skråma. Gör absolut ingen affär av saken. Flickan var bara förvirrad. Ta hand om henne.

Jurij (*ser Lara*)(*avsidet*) Det är ju hon! Samma par! Samma förbryllande omständigheter! En alldeles för ung och vacker flicka med en alldeles för gråsprängd gammal unkarl för att det skall vara sunt. (*till Lara*) Hur är det med er?

Lara Förlåt mig. Jag visste inte vad jag gjorde. Jag är bara så trött... (*svimmar äntligen*)

Värden Låt absolut inte skandalen bli värre. Låt festen fortsätta som vanligt. Det var bara ett högst oväntat intermezzo, en knalleffekt, så att säga.

Jurij Ge henne litet vatten, och hon hämtar sig. Hon är troligen bara överansträngd och borde få eskort hem.

Värdinnan Vi ordnar saken, kandidaten.

(Festen börjar komma i gång igen.)

Tonja (*kommer fram till Jurij*) Jag har just fått bud hemifrån. Mamma mår inte bra.

Jurij Är det allvarligt?

Tonja Det verkar så. Vi är kanske redan för sent ute.

Jurij (*till värdinnan*) Jag är ledsen, men vi måste genast bryta upp. Tonjas mor kanske ligger för döden.

Värdinnan Så tråkigt, just när krisen var över. Nåväl, jag kan inte stoppa er, kära nyförlovade par. Hoppas hon klarar sig.

(Tonja och Jurij bryter hastigt upp. Lara blir väl omhändertagen och hjälps ut av omtänksamma gäster. Festen kommer åter i gång.)

Komarovskij (*till personerna omkring sig*) Det var ingenting. Det var det oväntade i det hela som skakade mig mer än själva skadan... (*Han återgår gradvis till kortspelandet och kommer i gång som om ingenting hänt, men fortsätter att muttra:*) Men skandalen! Hon har satt hela mitt rykte på spel, och det måste bli rättsliga konsekvenser, som bara jag

kan hjälpa henne ur, vilket bara kommer att ge mig extra arbete... (*spelar förargad vidare*)

Värden (försynt) Advokat Komarovskij, polisen är här.

Polisen Det gäller attentatet mot er person. Rättvisan kan inte överse med blodsutgjutelse.

Komarovskij (reser sig) Nej, naturligtvis inte. Hon ligger i rummet bredvid chockad och troligen i nervfeber. Hon var naturligtvis otillräknelig i det kritiska ögonblicket. Det kan alla vittna om, och det framgår tydligt ur hennes nuvarande tillstånd.

Polisen Bra. Låt oss undersöka saken.

Komarovskij (till kortspelarna) Ursäkta mig, mitt herrskap.

(*Komarovskij går ut med polisen. Festen fortsätter som vanligt.*)

Scen 3. Lara till sängs i en enkel lägenhet.

Lara (vaknar) Vad tänker han på? Han ger mig en check på tio tusen och försvinner. Han ger mig en lägenhet, blir missnöjd med värdinnan och ger mig en annan, medan han konsekvent håller sig på avstånd. Han måste ha blivit rädd för mig men kan ändå inte släppa mig. Jag måste bort härifrån. (*Det skrapar försiktigt på dörren.*)

Kom in. (*Pasja visar sig med en torftig blombukett.*)

Pasja!

Pasja Lara, jag kan inte släppa dig, men du måste förklara för mig den här underliga historien.

Lara Dina blommor går helt i stil med dig.

Pasja Håna mig inte. Du vet hur mycket jag dyrkar dig.

Lara Det finns alltför mycket att förklara, Pasja. Jag kan inte göra det nu. Det måste bli senare.

Pasja Jag försöker bara förstå en omöjlig ekvation. Du skjuter ner din välgörare, och han räddar dig från rättsliga konsekvenser. Du skuldsätter dig genom din vilja att hjälpa andra, och han ger dig mer än vad du behöver och skiftar dig från den ena lägenheten till den andra. Vem är han egentligen, och vem är du? Han var känd som din moders beskyddare, men det tycks bara vara dig han bryr sig om, fastän du offentligt skjuter ner honom.

Lara Du känner mig inte, Pasja, och det är bäst att du inte lär känna mig. Du är en hederlig lärare. Jag är en fallen kvinna.

Pasja Du är alltså hans hålldam?

Lara Ofrivilligt. Han förförde min mor, och han förförde mig. Därför försökte min mor begå självmord, och därför försökte jag mörda honom.

Pasja Du store tid!

Lara Det är bäst att du glömmet mig. Låt oss bryta med varandra här och nu, Pasja, innan vi ännu hunnit göra varandra illa, vilket jag kanske redan hunnit göra mot dig.

Pasja Aldrig, Lara. Du kan inte såra någon. Du kunde ju inte ens skada det där monstret.

Lara Låt oss då genast gifta oss och flytta härifrån. Vi kan båda få tjänst som lärare i Ural, så blir vi av med mitt hemska förflutna.

Pasja Äntligen säger du något! Jag kan aldrig avstå från dig, Lara. Din olycka bara förhöjer dig i min respekt.

Lara Bli nu inte melodramatisk. Låt oss bara kvickt få det undanstökat och sticka härifrån.

Pasja Som du vill, Lara.

(*De fortsätter att prata intimt som goda vänner och kamrater.*)

Akt II scen 1.

Jurij Jag beklagar, Tonja, men jag måste till fronten.
Tonja Jag förstår. Det var oundvikligt. Krigets förbannelse drabbar oss alla.
Jurij Ingen ville ha det, Tonja. Det kom av sig själv. Tsaren försökte avstyra det när det var för sent. Kaisern skyllde på sina generaler och svor att hans mormor drottning Viktoria aldrig hade tillåtit det.
Tonja Och kaisern och tsaren är kusiner.
Jurij Ja, och med kungen av England.
Tonja Vad är det för värdelösa politiker som inte kunde avstyra ett världskrig?
Jurij Det blir en fråga för eftervärlden att aldrig kunna besvara.
Misja Gordon (kommer in) Jag kommer med dig, Jurij.
Jurij Är du också kallad till Galizien?
Misja Ja, men inte som läkare. Jag ska passa honom, Tonja, så han sköter sig och inte amputerar i onödan eller sätter ihop olika kroppsdelar fel.
Tonja Skämta inte om döden, Misja. Den är aldrig rolig.
Misja Jo, så länge livet lyckas lura den.
Jurij Låt oss förbereda oss, Misja, med en avskedsfest till Tonjas ära.
Tonja Jag önskar kriget kunde bli lika kort som den måste bli.
Misja I så fall kan vi sedan ha en ny fest genast.
Jurij Måtte den komma fort!
Misja Det skålar vi på!
Tonja Det är svårt att ta på allvar att ni ska ut till världens blodigaste krig, så som ni skojar.
Jurij Förlåt mig, Tonja. Jag ska skriva så ofta jag kan.
Tonja Varje mellanrum mellan breven kommer att bli en evighet.
Misja Vi ska förkorta den!
Tonja Det skålar vi på!
(De öppnar en flaska vodka och försöker vara glada.)

Scen 2.

Pasja Jag är ledsen, Lara, men jag har bestämt mig.
Lara Inte du också! Är det nödvändigt?
Pasja Jag kan inte bara sitta här medan landet förblöder.
Lara Men vi är ju i säkerhet här bortom Ural.
Pasja Det finns en kadettskola i Omsk. Jag har blivit accepterad.
Lara Nej!
Pavel (omfamnar henne) Jag håller kontakten, Lara. Du förlorar mig inte. Jag släpper dig aldrig.
Lara (gråter) Om du far till fronten gör jag det också. Jag blir sköterska och följer efter dig.
Pavel Då gör även du en insats. Då förtjänar du ännu mer min beundran.
Lara (omfamnar honom) Hur länge tror du kriget håller på?
Pavel Ingenting kan besegra Ryssland. Kaisern måste falla som startat kriget.
Lara Han ensam?
Pavel För Österrikes skull.
Lara Jag tror detta är det värsta som någonsin kunde ha hänt oss.
Pavel Inte bara oss, Lara. Hela Europa. Kanske hela mänskligheten.

Scen 3. Ett fältsjukhus.
Misja och Jurij ligger båda sårade med även Galiullin.

Misja Vad tycker du om vår nya sjuksköterska, Jurij?
Jurij Jag har inte träffat henne ännu.
Galiullin Vem är hon?
Misja En skönhet vid namn Larisa.
Galiullin Ett vanligt namn. Det kan vara vem som helst.
Misja Det är just det hon inte är.
Galiullin Vad då?
Misja Vem som helst.
En annan patient närmare dörren Här kommer hon.
Lara (*träder in*) God morgon, patienter! Friskare hoppas jag!
Den andre Men inte gladare för det.
Lara Och varför inte det? Mår man bättre finns det ju faktiskt anledning till glädje.
Galiullin (*tror inte sina ögon*) Larisa Antipova!
Lara (*ser honom*) Galiullin!
Galiullin Att jag skulle få träffa er här!
Lara Jag säger detsamma. Vilken lyckträff! Hur är det med er?
Galiullin På bättringsvägen.
Lara Som sig bör. Men jag släpper er inte nu, Galiullin. Det var länge sen nu ni skrev till mig, och ni förklarade aldrig för mig omständigheterna kring min mans död.
Galiullin Han är inte död. Han togs till fånga.
Lara Varför ljuger ni? Försöker ni skona mig med att dölja sanningen? Det går inte. Jag såg ju rapporten. Han massakrerades och blev begravd av jord.
Galiullin Jag försäkrar er, Larisa...
Lara Jag vill inte tala med er om ni bara ljuger.
Galiullin Ärligt talat vet jag ingenting, men jag har hans saker.
Lara Han bara slingrar sig. (*vänder sig till Zjivago*) Hur är det här då?
Jurij (*har genast känt igen henne, vet inte vad han ska säga, vänder sig bort*)
Misja Han är läkare själv.
Lara Det är ingen ursäkt för att vara tvär.
Jurij Jag är faktiskt läkare och botar mig på egen hand. Jag behöver ingenting.
Lara För det behöver ni inte vara en dålig patient.
Misja Vi har sett er förr, Larisa Antipova.
Lara Var då?
Misja I Moskva. Doktor Zjivago hjälpte en gång er mor.
Lara Det har jag inget minne av. Jag har inte sett någon av er förut, utom min mans vän Galiullin här, som inte heller vill samarbeta.
Jurij Jag var bara praktikant då och gjorde ingenting utan bara assisterade. Er mor överlevde. Det var min svärfar doktor Alexander Gromeko som tog med mig.
Lara O!
Den andre Vad nytt från kriget, syster? Blir vi fortfarande slagna? Retirerar vi fortfarande?
Lara Det vet jag ingenting om. Jag har ingenting med kriget att göra. Jag försöker bota och motverka det.
Galiullin Det vet du väl, att hela fronten sviktar.
Misja Det har också hörts krav på revolution i Sankt Petersburg.
Den andre Äntligen! Det var på tiden!
Misja Ropa inte hej ännu. Den är inte här ännu.
Den andre Om vi förlorar kriget blir det revolution.
Galiullin Ryssland kan inte förlora kriget.

Misja Vem kan inte förlora ett krig? Är inte alla deltagarna i varje krig hopplösa förlorare, i synnerhet om de vägrar acceptera det?

Lara Jag instämmer.

Jurij Jag önskar jag kunde assistera er, syster, i kurerandet av alla krigets offer.

Lara Om ni är en skicklig läkare skall jag gärna assistera er.

Den andre Kriget hinner ta slut innan vi blir friska.

Misja Hoppas det, så slipper vi bli inlagda igen.

Galiullin Jag beklagar er man, Larisa.

Lara Han är alltså död?

Galiullin Jag vet verkligen inte.

Lara (*överbäddad av sina känslor, försvinner snabbt ut*)

Galiullin Så ni känner henne sedan gammalt?

Jurij Nej, jag har bara sett henne mycket kort två gånger.

Misja Vem var hennes man?

Galiullin En högst proper skollärare. Han skickades ut som fänrik. Vi var tillsammans. Han försvann i en granatattack.

Misja Som så många andra.

Jurij Så länge hans död inte har bekräftats finns det inget som säger att han inte lever.

Misja Just det.

Galiullin Försök övertyga hans änka om den saken.

Scen 4. Moskva.

Jurij (*stiger in*) Tonja!

Tonja (*sysslar med gossen*) Jurij! (*rusar upp och omfamnar honom*) Kriget?

Jurij Över. Total upplösning längs hela fronten. Men det verkar stå ännu värre till här i Moskva.

Tonja Det är den nya ordningen, som inte är någon ordning. Den gamla ordningen var åtminstone någon ordning. Men detta är din son, Jurij. Sasja, hälsa på pappa. (*När Jurij böjer sig ned, skäggig och lufsigt, för att omfamna sin treårige son börjar denne gallskrämma av vettskrämhet.*)

Jurij Han har aldrig sett mig. Han känner mig inte.

Tonja (*omfamnar Sasja, tröstar honom och bär ut honom*) Du måste ge honom tid. Just nu är du inte rumsren.

Jurij Det är ingen som kommer från fronten.

Tonja Det blir bättre när du rakat dig, klippt dig, tvättat dig, bytt kläder och blivit av med alla lössen.

Jurij Huvudsaken är att jag är hemma hos dig igen.

Tonja Det tog tre år, Jurij. (*tar fram en vodkaflaska med bara lite kvar*)

Jurij Säg inte att du sparat det sedan dess?

Tonja Vi hoppades på en natt mellan avskedsfesten och firandet av återkomsten. Det blev tre år, men dropparna har jag sparat.

Jurij Förklara litet för mig situationen i huset. Har ni hyrt ut nedervåningen, eller är den tvångsockuperad?

Tonja Bostadsbristen. Kaoset i landet gör att storstäderna översvämmas av hemlösa. Vi har officiellt "lånat ut" halva huset, men det är tvångsrekvirerat, och risken är att de också tar halva vårt utrymme här.

Jurij Kommissarierna?

Tonja Den nya regimen. Den provisoriska regeringen blev ju tyvärr aldrig mer än provisorisk.

Jurij Den var ändå ett tappert försök till konsekvent demokrati. Den nya regimen utesluter demokrati.

Tonja Säg inte det högt så att andra hör.

Jurij Jag förstår. Och hur klarar ni er?

Tonja Sämre och sämre för varje dag. Eftersom det inte finns mat orkar vi inte arbeta.

Jurij Det blir bättre nu när jag är här. För en läkare finns det alltid arbete.

Tonja Räkna inte med någon lön, åtminstone inte så länge vintern varar.

Jurij Det tycks vara vedbrist också i hela Moskva.

Tonja Alla stjal. Vedupplagen hårdbevakas, och tjuvar skjuts vid ertappning.

Gromeko (kommer in) Jurij!

Jurij Professor! (De omfamnas.)

Gromeko Det har varit svårt att vara ensam karl i huset, men jag har åtminstone klarat det ända tills du kom.

Jurij Nu blir vi två. (Det klappar på dörren.)

Tonja Vem kan det vara?

Gromeko Bara det inte är en sån där kommissarie nu igen.

Jurij Det är säkert till mig. Man vet ju att jag kommit, och jag får kanske genast träda i tjänst. (öppnar)

(En ung kommissarie visar sig utanför.)

Kommissarien Jurij Andrejevitch Zjivago?

Jurij Ja?

Kommissarien Jag är Jevgraf Zjivago, din halvbror.

Jurij Kan det vara sant?

Jevgraf Det är fullkomligt sant.

Jurij Men vi har aldrig setts.

Jevgraf Men jag har alltid läst dina dikter. De är strålande.

Jurij Broder! (omfamnar honom) Kom in!

Jevgraf (kommer in) Jag visste genom partiet att du skulle komma. Därför ville jag helst träffa dig genast.

Jurij Detta är min halvbror från Omsk, Jevgraf Zjivago.

Tonja Vilken underbar överraskning!

Gromeko Ni är välkommen i familjen.

Jevgraf Jag är här för att be er omedelbart lämna Moskva. Ni har ju ett gods i Jurjatin på andra sidan Ural. Anarkin här kommer att förvärras under det kommande året, och man blir tvungen att rekvirera hela ert hus. Ni får bara en obetydlig bostadsyta kvar att leva på. Det är inte värdigt er.

Jurij Så du vill rädda oss härifrån?

Jevgraf Med det snaraste. Ni är den enda familj jag har, fastän jag aldrig sett er tidigare.

Jurij Tack, Jevgraf.

Tonja Du räddar oss.

Gromeko Jag har faktiskt tänkt på saken länge men ville först invänta Jurijs återkomst.

Jevgraf Den har inträffat, och nu finns det ingen anledning till uppskjutning.

Gromeko Bra. Vi reser. Jag börjar packa genast.

Jevgraf Ta inte med er mer än vad ni behöver, och var även försiktiga och diskreta där i Varykino. Det kan bli inbördeskrig.

Jurij Din insats och omtanke är ovärderliga, Jevgraf. Vi är skyldiga dig våra liv.

Jevgraf Bevara dem, så är jag nöjd.

Tonja Stanna dock litet, så att vi får fira både Jurijs återkomst och vår nye familjemedlem.

Jevgraf Med största nöje.

Gromeko Jag råkar ha en gammal Madeira kvar.

Jurij Du förnekar dig aldrig, svärfar.
Gromeko Det skulle bara fattas annat.
(*Professorn öppnar flaskan, och de slår sig ner och firar.*)

Scen 4. Två vakter kommer in med Jurij mellan sig.

Vakt 1 Du får vackert vänta här på chefen.
Vakt 2 Hoppas du kan förklara dig bättre för honom.
Vakt 1 Annars blir du fusiljerad.
Vakt 2 Du vet att han kallas 'fusiljören'?
Vakt 1 Han är bra på att fixa alla misstänkta.
Vakt 2 Så det är bäst att du inte är den vi tror du är.
Vakt 1 För om du inte kan bevisa din oskuld kan du bara ha skuld.
Jurij Jag har mina papper.
Vakt 2 De kan vara förfalskade.
Jurij Inte så många som bekräftar varandra.
Vakt 1 Det får chefen se. Vi kan inte läsa.
Vakt 2 Hur som helst så är du misstänkt.
Jurij För vad då?
Vakt 1 För att ha påträffats ensam utanför tåget.
Jurij Tåget har ju stått stilla i timmar. Jag skulle bara ta en promenad.
Vakt 2 Åt fel håll.
Jurij Det kunde inte jag veta. Jag har aldrig varit här förut.
Vakt 1 Och det vill du vi ska tro på?
Jurij Ja, för ni får inget annat ur mig som säger motsatsen.
Vakt 2 Viktig är han också.
Vakt 1 Pass på. Chefen kommer. (*De stramar upp sig.*)
Strelnikov (*inträder, ser Zjivago, ser genast att det är fel man, kan knappt hålla sig för skratt.*) Har ni inget bättre att komma med? Vi söker spioner och partisaner, inte vanliga menlösa flanörer.
Vakt 2 Ursäkta, herr krigskommissarie, men han gick lös, och vi tog honom på bar gärning.
Strelnikov Vem är ni? (*börjar syna papprena*)
Jurij Doktor Jurij Andrejevij Zjivago från Moskva, på väg med min familj till Jurjatin.
Strelnikov Varför lämnade ni tåget?
Jurij För att sträcka på benen.
Strelnikov Vet ni inte att det är krig på gång?
Jurij Jag trodde inte det var så farligt. Vi har bara hört skottlossning på avstånd. Värre var det vid fronten.
Strelnikov Ni har således varit vid fronten. Kriget är inte slut ännu. Desertör?
Jurij Nej, två gånger sårad och frikallad på grund av oduglighet.
Strelnikov Det är bra. (*ger ett tecken till vakterna, som lämnar*) Slå er ner. Ert namn väcker minnen från Moskva. Det var länge sedan nu. Varför Jurjatin, en så gudsförgäten håla?
Jurij Varykino.
Strelnikov Ja ja. Det rimmar. Krügers fabriker. Är ni släkt? Arvtagare?
Jurij Min hustru.
Strelnikov Alltså en borgarfamilj med adelsnamn och affärsintressen. Ni har inte rest hit bara för att hoppas nå de vita?
Jurij Nej.

Strelnikov I så fall måste jag göra er besviken. De vita är utrotade härifrån. Trakten är rensad.

Jurij Jag är läkare och har bara mänskliga intressen.

Strelnikov Det rimmar dåligt med tiden. Detta är apokalypsens tid, där de fyra ryttarna rasar och bara sprider död och förintelse omkring sig med hårda domar över hela mänskligheten. Där måste en läkare som ni komma i kläm.

Jurij Liksom en människa som ni.

Strelnikov Vad menar ni?

Jurij Jag menar att även ni är bara en människa. Alla måste komma i kläm i denna våldets tid som ingen ville ha.

Strelnikov Vet ni något om mig?

Jurij Absolut ingenting.

Strelnikov Nöj er med det. Jag är rädd att vi kommer att ses igen. Jag släpper er nu, men räkna med att samtalet då kommer att ta en annan vändning. Var på er vakt. (*visslar. En vakt kommer.*) Eskorterera doktor Zjivago tillbaka till hans tåg, så det inte händer något på vägen.

Vakten Ja, herr krigskommissarie. (*går med Zjivago*)

Strelnikov (ensam) Moskva. Lara. Hon måste ha återgått till livet i Jurjatin igen. Och min dotter? När får jag se dem igen? Efter kriget, någon gång, ingen vet när. (*återgår till ordningen*)

Akt III scen 1. En enkel bostad på landet.

Jurij Vi kom i alla fall levande fram.

Gromeko Det gjorde du bra, min gosse, hela familjen bärgad och räddad och till och med hemförlovad till sitt eget hem och hemtrakt. Jag undrar om inte rentav din moder, Tonja, föddes i det här huset.

Tonja Det gjorde hon säkert, far.

Jurij Men vi måste vara försiktiga. Alla vet att vi kommit hit och vilka vi är. Den Gromekoska egendomen är inte vår längre, allt vad vi använder härifrån stjal vi av staten, industrin ligger nere liksom hela jordbruket och skogsbruket, och vi är helt hänvisade till våra egna händers arbete.

Tonja Vi får helt enkelt odla vår egen trädgård och leva på den.

Gromeko Vare sig du vill eller inte, Jurij, kommer du att få patienter.

Jurij Jag är medveten om det, och är man läkare får man aldrig avvisa någon.

Tonja Vi klarar oss nog.

Sasja Men vem kommer? Det är en gubbe där ute.

(*Det knackar.*)

Gromeko Det ser ut som en soldat.

Jurij (rusar upp och öppnar) Jevgraf!

Jevgraf (träder in) Ville bara se er väl hemmastadda i ert bättre hem.

Tonja Du stannar väl?

Jevgraf Jag tänkte nog göra det mest för att gå igenom detaljerna med er.

Jurij Vad vet vi inte som vi bör veta?

Jevgraf Allt möjligt. Striderna i Jurjatin är över nu, och de vita har gett sig iväg, men det kan finnas partisanband i trakten. Ta dig i akt, Jurij, när du ibland måste färdas mellan Varykino och Jurjatin, att du alltid hinner fram före mörkrets inbrott.

Gromeko Är vi verkligen trygga här?

Jevgraf Ni är mycket trygga här, om ni bara håller er diskreta. Man vet att ni är Krügerbrukets arvingar och att ni flyttat in i er gamla herrgårds drängstuga. Håll er kvar här, och ingen kan bråka med er. Alla i trakten ser genast på Tonja att hon är en Krüger.

Jurij Jag träffade Strelnikov, Jevgraf.
 Jevgraf Vad sa han?
 Jurij Ungefär det samma som du. Att jag skulle ta mig i akt.
 Jevgraf Då har du två höga beskyddare. Jag hoppas du fortsätter skriva dikter.
 Jurij Inte bara det.
 Tonja Tål du kålsoppa, Jevgraf? Jag är rädd att vi inte kan slösa med några banketter.
 Jevgraf Ni har ju precis landat på jorden. Det tar tid att lära sig koka soppa på en spik, men när man väl lärt sig konsten vill man sedan aldrig ha något annat.
 Gromeko Då firar vi!
 Jurij Som vanligt!
 Tonja Familjen!
 Jevgraf Livet och freden!
 Sasja Framtiden!
 (Gromeko har trollat fram en flaska, och festen börjar.)

Scen 2. Jurjatin. En gård.

Lara vid gårdsbrunnen med ett ok och två ämbar, som hon fyller med vatten, när Jurij kommer in och får se henne. Han betraktar henne obeslutsamt en stund medan hon fyller ämbaren. Precis när hon är färdig rycker en vindil av henne huvudduken och blåser den till ett hörn. Jurij rusar fram och räddar den.

Lara (förvånad) Zjivago!

Jurij Larisa Fjodorovna!

Lara Vad är det för ett underverk som har fört er hit? Hur har ni hamnat här?

Jurij Sätt ner ämbaren på backen. Jag ska bära dem.

Lara Jag vänder inte på halva vägen. Har jag börjat kan jag fortsätta. Låt oss gå in, om ni är på väg till mig.

Jurij Vem skulle jag annars vara på väg till?

Lara Vad vet jag om det.

Jurij Låt mig i alla fall få flytta över oket från er axel till min. Jag kan inte gå sysslolös medan ni arbetar.

Lara Tycker ni det här är något arbete att tala om? Jag låter er inte bära, ni stänker bara ner er i trappan. Säg i stället vilken vind som fört er hit. Ni har varit här mer än ett år, och ändå har ni inte kommit er för eller fått någon tid över.

Jurij Hur vet ni det?

Lara Världen är full av rykten. Dessutom fick jag ju se er till sist på biblioteket.

Jurij Varför sa ni ingenting till mig då?

Lara Ni får mig inte att tro att ni inte själv såg mig.

Jurij Vi är blyga för varandra. Vi har bara setts i krigets skugga, vi har aldrig känt varandra mer än jag som er patient och ni som min sköterska.

Lara Men vi har arbetat tillsammans.

Jurij Ja, och väl. Som sköterska har ni högsta betyg.

Lara Nu är jag bibliotekarie.

Jurij Ja, jag upptäckte det.

Lara Och ni är gift och har en son. Självt har jag en dotter med min man. Men kom med mig in. Vi måste prata mera.

(går äntligen in med vattnet. Scenen förskjuts något och visar hennes mycket enkla men mycket hemtrevliga våning.)

Jurij Rytet förmäler att er man är Strelnikov.

Lara Det är sant. Strelnikov är hans namn som revolutionär. Han hette Pavel Antipov och var en mycket högt uppskattad skollärare här tillsammans med mig när han beslöt att frivilligt gå ut i kriget. Sedan dess har jag aldrig sett honom mera.

Jurij Ni trodde han var död.

Lara Han blev tillfångatagen men rymde 1917 och gick in i Röda Armén. Nu är han krigskommissarie här.

Jurij Jag vet. Jag har träffat honom.

Lara Det ante mig att ni två skulle träffas. Vad gjorde han för intryck?

Jurij Fullständigt rak och klar, en man av järnvilja och fullständigt fri från skrupler, men i all sin kallhamrade revolutionära perfektion kunde han inte förtränga att hans mänsklighet blivit lidande.

Lara Revolutionen och politiken gör så med folk. De tvingas begrava sig själva levande för att låta monsterroboten ta över.

Jurij Så han har aldrig hälsat på er fastän han finns här i närheten?

Lara Hans bostad är för det mesta en järnvägsvagn, som länge stod parkerad här på bangården, och då försökte jag göra vad som helst för att komma nära honom, men jag fick aldrig ens se honom. Dock vet jag att han beskyddar mig på avstånd. Han har inte glömt mig.

Jurij Tror ni han kommer tillbaka – som människa?

Lara Inte så länge det här kriget håller på. Minns ni Galiullin, arbetarpojken, hans bästa vän, som vägrade gå med på att han skulle vara död?

Jurij Javisst.

Lara Han avancerade till de vitas generalguvernör. Han var här och härjade och festade och förde en liberal och human politik här medan Jurjatin var i de vitas händer, tills Strelnikov tveklöst bombade ut honom. De är fortfarande varandras bästa vänner men politiska dödsfiender, och det är politiken som bestämmer och har makten.

Jurij Jag fick dock det intrycket att Strelnikov var partipolitiskt obunden.

Lara Det är han. Han är fullständigt fri och självständig. Men han har gett sig åt revolutionen, och bolsjevikerna utnyttjar honom. Så länge han tjänar deras makt och syften bär de upp honom, men skulle han få för sig att göra något annat skulle de omedelbart låta honom försvinna. Ett människoliv betyder ingenting. Bara partiet betyder något.

Jurij Men Galiullin kämpar fortfarande?

Lara Ja. Han vill återupprätta den konstituerande församlingen.

Jurij Alltså Kerenskijs demokrati. Tror du han kan lyckas?

Lara Ingen kan vinna ett inbördeskrig, lika litet som något krig. Inbördeskriget som nu söndersliter hela Ryssland kommer småningom att förrinta sig självt, och kvar blir inte någon segrare.

Jurij Det är bara att försöka överleva.

Lara Detta är Katja, min åttaåriga dotter.

Jurij God dag, Katja.

Katja God dag, doktor Zjivago.

Lara Hon var faderlös tills nu.

Jurij Du menar...

Lara Du får gärna stanna. Du måste komma tillbaka. Vi får inte tappa bort varandra igen. Du är läkare. Dig skulle jag kunna behålla i motsats till min man som blev soldat och politisk revolutionär. Jag har gett upp hoppet om honom. Humanister däremot förblir alltid mänskligheten trogna.

Jurij Och min hustru?

Lara (ser ner, resignerar) Gör som du finner vara bäst för dig. Bry dig inte om mig. Jag kommer över det. *(gråter tyst)*

Jurij Du gråter.

Lara Inte alls.
Jurij Jag stannar.
Lara (omfamnar honom) Tack gode Gud!
 (De har funnit varandra.)

– Paus –

Scen 3. Varykino.

Tonja Jag förstår inte detta. Något måste ha hänt.
Gromeko Ta det lugnt, Tonja. Han har blivit över natten i Jurjatin förut. Det är farligt att färdas på vägarna efter mörkrets inbrott.
Tonja Jag känner på mig att något har hänt, och han har aldrig stannat så länge borta förut. Nu är det tredje natten!
Gromeko Ännu är det bara kväll, och han kan ännu komma hem. Annars måste han skicka något bud.
Tonja Och det är just det han inte har gjort!
Gromeko Gör inte plågan värre, Tonja.
Tonja Kan den bli värre? De har mördat tsaren och hela hans familj bara för att eliminera möjligheten att de vita skulle få ta hand om honom när de nådde fram till Jekaterinburg! Vad är det för vilddjur som lagt beslag på vårt underbara land? Det Ryssland som jag växte upp i kunde jag bara älska, men detta nya Ryssland som ersatt det kan jag bara hata! De gör ju världens största land till ett omöjligt land för människor att leva i!
Gromeko Inte så högt, Tonja. Någon kan höra dig och misstolka din sorg.
Tonja Är då att gråta det enda man kan få göra högt numera i denna sköna nya värld av bara krig och våld och meningslösa revolutioner som bara är till för att förstöra livet? (gråter. Alexander tröstar henne.)
Förvaltaren (kommer in, försiktigt) Ursäkta mig. Jag har fått det bekräftat.
Tonja och Alexander Vad då?
Förvaltaren Doktor Zjivago har tvångsrekryterats av de röda partisanerna.
Gromeko Hur vet du det?
Förvaltaren En man från Jurjatin meddelade mig det. Jag har det från säker källa. Strelnikov själv lär ha bett att familjen skulle underrättas.
Tonja Tvångsrekryterad? Av partisaner som inte kan annat än bara döda?
Förvaltaren Det finns alltid sårade som behöver vård även bland partisanerna, och det är ont om läkare.
Tonja Vad betyder det? När kommer han tillbaka?
Förvaltaren Senast när inbördeskriget är över.
Tonja Det har ju redan hållit på i årtal och bara fortsätter att bli värre hela tiden! Vad är det för en tröst?
Förvaltaren Förlåt mig, fru Tonja, att jag inte har bättre nyheter.
Gromeko Det värsta var ovissheten. Jämfört med den är dina nyheter ändå goda i all sin förfärlighet. – Partisanerna skadar honom inte, Tonja. De behöver honom och utnyttjar honom bara. Han kommer tillbaka.
Tonja När? Hur länge måste vi vänta? Tills alla röda och vita soldater äntligen förintat varandra i hela Ryssland?
Förvaltaren Förlåt mig, men det var inte allt.
Gromeko Kan det bli värre?
Förvaltaren Strelnikov rekommenderar att ni lämnar Varykino. Det är inte säkert för er här, då inte bara Jurjatin utan själva Varykino kan komma i frontlinjen igen.

Gromeko Är det en befallning?
 Förvaltaren Nej, bara en rekommendation och en varning.
 Gromeko Jag orkar inte resa mera. Jag är för gammal.
 Tonja Det är bra, Mikulitsin. Ni kan gå. Tack för era nyheter.
 Mikulitsin Jag önskar de hade varit gladare. (*bugar sig och går*)
 Gromeko Vad ska vi göra? Vänta på kriget och Jurijs återkomst och riskera att bli mördade av vita eller röda terrorister, eller fly och överge Jurij åt hans öde? Det är valet vi står inför. Jag orkar inte fly längre, Tonja.
 Tonja Vi stannar så länge vi kan. Vi får skaffa oss kontakter och hålla oss så informerade vi kan. Under tiden får vi vänta och hoppas och be.
 Gromeko Kanske han kan fly från partisanerna.
 Tonja Inte utan risk för sitt liv. De är ju mördare. Alla soldater är yrkesmördare men partisanerna ännu mera så.
 Gromeko Vi får ge oss till tåls, Tonja, och ta en dag i sänder och koncentrera oss på att överleva.
 Tonja Det fanns en tid då man kunde koncentrera sig på att bara leva. Den har ersatts av en ond tid då det enda man kan inrikta sig på är att överleva och det med nöd, så att själva levandet sätts på undantag.
 Gromeko Det är i alla fall inte vårt fel, Tonja.
 Tonja Nej, men det är de oskyldiga som blir lidande.

Akt IV scen 1.

Samma scen som i akt III scen 2 men i vinterdräkt.

Jurij (in som luffare och trashank, skäggig och ovårdad, stapplande av umbäranden)

Gården är den samma. Allt är det samma. Men bor hon kvar? Ett och ett halvt år av mitt liv förlorade, stulna av partisanerna för deras utrotningskrig mot sina egna bröder... Och de mina? Finns de kvar? Lever de? Har de massakrerats? Min fru väntade barn, och jag har aldrig fått veta något om förlossningen... (*känner på trappan och dess räcke*) Hur många gånger har jag inte gått upp för denna trappa jublande av fröjd inför min älsklings möte, och hur många gånger har jag inte lättad om hjärtat gått ner för den igen, vederkvickt och tillfredsställd, för att återvända till den hustru och hård som jag bedragit... (*känner efter i gömstället i väggen*) Tegelstenen är där! Kan då även nyckeln finnas där? (*känner efter*) Nyckeln! Och ett brev! (*tar fram dem. Öppnar brevet*) Lara! Du skriver ju direkt till mig!

Lara(s röst) "Gud, vilken lycka! De säger att du lever och har kommit till rätta! De har sett dig utanför staden och har skyndat sig till mig och talat om det! Eftersom jag antar att det första du gör är att skynda dig att komma till Varykino beger jag mig själv dit tillsammans med Katenjka. Du vet väl att de dina är i Moskva. Tonja har fått en dotter. I varje fall ligger nyckeln på det vanliga stället. Invänta min återkomst och bege dig ingenstans. Ja, du vet förstås inte att jag nu bor i den främre delen av våningen, i de rum som vetter mot gatan. Resten förstår du nog själv. Det är tomt och ödsligt i våningen nu. Jag måste sälja en del av värdfolkets möbler. Jag har ställt undan litet mat, mest kokt potatis. Tryck ned locket på kastrullen med strykjärnet eller något annat tungt, som jag har gjort, mot råttorna. Jag är alldeles ifrån mig av glädje!"

Jurij Moskva! Tillbaka i Moskva! Har då professorn fått tillbaka sin tjänst? Och min dotter! En liten dotter! Tack, Lara! Mitt hem är förlorat, men du ger mig ett nytt. Min familj är borta, men du ger mig en ny. Men så här kan jag inte se ut. Jag måste klippa mig genast och tvätta mig. De aderton månaderna är inte förlorade längre, men det får inte finnas ett spår kvar av dem.

(går upp med brevet och nyckeln till lägenheten, läser upp och träder in)

Min älskade var är du? Ditt hem är här, din närvaro andas överallt, men allt jag kan omfamna är mina minnen av dig, desto ljuvligare genom min långa längtan. Men jag har kommit hem till slut, och förr eller senare är du här. Till dess får jag se till att jag inte blir sjuk, så jag måste äta... Men det är knappt att jag längre kan stå på benen. Aderton månaders tvångsskilmässa med kriget som enda påtvingade vardag har nästan reducerat mig till ett spöke... (*förlorar medvetandet och ramlar handlöst ihop på mattan.*)

Scen 2. Samma.

(*Jurij ansad och rakad i rent linne i soffan. Lara vid honom.*)

Jurij (vaknar upp) Lara!

Lara Det är lugnt, Jurij. Du är hemma nu.

Jurij Det är säkert att det inte är en dröm?

Lara Du har varit mycket sjuk och undernörd, men du är redan nästan helt återställd.

Jurij Du var alltid den bästa av mina sköterskor.

Lara En god läkare är tacksam att arbeta för.

Jurij Jag fick ditt brev, och lycksalighetens rike öppnade sig för mina ögon. Vad har jag gjort för att förtjäna denna salighet?

Lara Du har lidit svårt i nästan två år i tvångsslaveri hos kriget.

Jurij Jag hoppas att jag har vaknat upp ur den mardrömmen och att jag slipper vakna upp ur den dröm jag funnit i stället.

Lara Vi har den tillsammans och kan kanske tillsammans hålla oss kvar i den.

Jurij Du har bara blivit vackrare.

Lara Jag har så mycket att leva för. Det har du också.

Jurij Min familj i Moskva... Är det säkert att de är i säkerhet?

Lara Därför åkte de dit. Jag hjälpte din hustru vid förlossningen. Vi blev mycket goda vänner.

Jurij Det gläder mig. Jag ville att ni skulle träffas. Men jag måste tillbaka till dem, Lara. De är min familj.

Lara Naturligtvis. De behöver dig.

Jurij Hur går det med kriget? Håller det ännu på?

Lara Det är bara kriget som ännu håller på. Alla tåg står stilla, post och kommunikationer fungerar inte längre, det finns ingen mat, även här omkring har det förekommit kannibalism, Jurjatin som hade sådana enorma spannmålsupplag har fått skicka allt till Moskva, där allt bara försvunnit. Och kriget kan när som helst komma tillbaka, både hit till Jurjatin och till Varykino. Det har stått hårda strider omkring Varykino. De massakrerade offren lämnades utan gravar mitt i vintern. Därför åkte jag dit, när jag hörde att du kommit till rätta, för att städa upp den värsta förödelsen, för att undvika risken att du skulle få se det.

Jurij Och Strelnikov?

Lara Jag har fortfarande aldrig sett honom. Han är i farozonen nu. Partiet håller på att göra sig av med sådana som inte svurit det lojalitet på livstid och som vet för mycket. Strelnikov är alldeles för självständig för att inte framstå såsom obekvämt.

Jurij Han var alltför rättfram för att passa in någonstans och alltför suverän i sin moral för att kunna accepteras av något system.

Lara Ännu är han levande och fri.

Jurij Måste sådana som han sluta illa?

Lara Om svaret är ja är det systemets fel. Om han klarar sig kan också systemet klara sig.

Jurij Du menar den här befängda totala kollektiviseringen, förvandlingen och reduceringen av människor till siffror, krigets förhålligande med dess ständiga urskilningslösa hatpropaganda mot en överklass som inte längre existerar, upphöjandet av Marx krassa materialism till ofelbar lag, och så vidare. Ett sådant system kan aldrig klara sig, ty människor förblir alltid människor.

Lara Så talar en humanist.

Jurij Även Strelnikov var humanist innan han blev politiskt aktiv.

Lara Ja, och enbart humanismen kan rädda honom och Ryssland.

Jurij Och oss? Vad tror du om oss?

Lara Två skeppsbrutna som strandat på samma öde ö, och som råkar passa varandra. Vi har samma ideal och bildning och intressen, och vi älskar vårt Ryssland med allt det goda från gårdagen det gav oss.

Jurij Och vi älskar varandra.

Lara Även Pasja och jag älskade varandra och hade identiska ideal, men han föll för kriget och revolutionen. Du blev läkare i stället. Men du har en annan familj, som du är ansvarig för.

Jurij Jag älskade Tonja lika mycket som dig, fastän ni är så olika.

Lara Hon är mycket vacker, och hon älskar dig verkligen.

Jurij Jag vet. Får jag inte älska två kvinnor?

Lara Jo, men du får bara vara gift med en, liksom jag bara får ha en make, som jag aldrig har släppt.

Jurij Är vi då mera som bror och syster?

Lara Nej, Jurij, som tvillingsjälur. Det står över både kärlek och släktskap.

Jurij Så jag har moralisk rätt att få älska dig?

Lara Hur mycket du vill.

Jurij Din tolerans och klokhet är som den renaste jungfrus. Jag kunde aldrig bli svartsjuk på Strelnikov.

Lara Och du har aldrig betraktat mig som en fallen kvinna?

Jurij Inte ens den gången jag såg dig hos din döende mor med Komarovskij.

Lara Han försökte föra mig in i ett träsk av äckel och snaskighet och självförakt. Därför försökte jag skjuta honom och det så offentligt som möjligt.

Jurij Det var tur att du missade.

Lara Jag är inte så säker på den saken. Sådana som han borde inte få tillåtelse att leva. Han stod för allt det som revolutionen gjorde uppror mot – korrupsjonen, kapitalismens hänsynslöshet, parasitismen, opportunisten, egoismen, autokratin, rovgirigheten...

Jurij Min vän Misja Gordon kände igen honom som den som ruinerade min far och drev honom till självmord.

Lara Då är vi båda offer för honom.

Jurij Lever han?

Lara Jag vet ingenting om honom sedan vi gifte oss och lämnade Moskva. Han hotade komma och hälsa på oss i Jurjatin, men han har aldrig verkställt hotet.

Jurij Sådana som han vänder kappan efter vinden och klarar sig genom med allt utom hedern i behåll.

Lara Mana inte fram honom. Då kanske jag skjuter honom igen.

Jurij Och din mor?

Lara Hon dog en olycklig kvinna. Hon hämtade sig aldrig efter självmordsförsöket. Hon vägrade någonsin tro att Komarovskij förfört mig fastän hon hela tiden visste att det var så. Hon gick sönder i själen, och det var Komarovskijs fel.

Jurij Han hjälpte visst din far?

Lara Ja, och tog därför an min mor, vilket blev hennes olycka.

Jurij Han har nog försvunnit med det gamla Ryssland.

Lara Jag hoppas det.
(Det ringer på dörren. En pojke kommer med posten.)

Pojken Brev till doktor Zjivago.

Jurij På denna adress?

Pojken Ja, hos fru Larisa Antipova.

Jurij Någon skriver till mig genom dig.

Lara *(studerar brevet)* Det är från Moskva. Det har varit på väg länge.

Jurij Kan det vara de mina? *(Lara överränner honom brevet. Jurij öppnar det och läser med bavan.)* Det är från Tonja.

Tonja *(s röst)* "Jura, vet du att vi har en dotter? Hon är döpt till Masja till minne av din avlidna moder.

Men nu om något helt annat. Några framstående personer, en del professorer som tillhört de konstitutionella demokraterna och socialdemokraterna, som Miliukow, Kiesewetter, Kuskova och några till och dessutom min farbror Nikolaj Alexandrovitj Gromeko och pappa och vi som är medlemmar av hans familj förvisas ur Ryssland till utlandet.

Detta är en olycka, i synnerhet i din frånvaro, men man måste foga sig och tacka Gud för en så mild form av förvisning i en så hemsk tid. Det hade ju kunnat vara så mycket värre. Om du hade varit här skulle du ha rest med oss. Men var finns du nu? Jag skickar detta brev under Antipovas adress, så hon kan överlämna det till dig om man finner rätt på dig. Jag pinas av ovissheten huruvida det utresetillstånd som vi alla har erhållit senare kommer att utsträckas också till dig såsom medlem av familjen, om du skulle komma till rätta. Jag är övertygad om att du är vid liv och att man kommer att leta rätt på dig. Det säger mig mitt älskande hjärta, och jag litar på dess röst. Kanske har förhållandena i Ryssland mildrats vid den tidpunkt, då du dyker upp igen, så att det blir möjligt för dig att utverka tillstånd till en enskild utlandsresa, så att vi alla åter kan samlas på en plats. Men när jag skriver detta, tror jag inte själv på att en sådan lycka någonsin skall gå i uppfyllelse.

Hela olyckan är att jag älskar dig, men att du inte älskar mig. Jag försöker finna meningen i denna straffdom, att förklara den, att förstå vad som berättigar den, och jag rotar igenom mitt eget inre, gräver mig ner i det, granskar hela vårt liv och allt vad jag vet om mig själv men finner ingen början och kan inte minnas vad jag kan ha gjort och varigenom jag har dragit över mig denna olycka. Din bild av mig är falsk, du ser på mig med en skärva i ögat och ser mig vanställd som i en trolspegel.

Men jag älskar dig. Ack, om du bara kunde fatta hur jag älskar dig! Jag älskar varje egenhet hos dig, både de som är till din fördel och de som inte är det. Alla dina vanliga sidor är för mig dyrbara genom din ovanliga förening. Jag älskar ditt ansikte, som förädlas av det inre som det återspeglar, och utan vilket det kunde kanske förefalla fult, älskar din begåvning, din klokhet, som ersätter din totala avsaknad av vilja. Allt detta är för mig dyrbart, och jag känner ingen bättre människa än du.

Men tänk nu på vad jag säger dig. Om du också inte hade varit mig så kär, om jag inte hade varit så till den grad fäst vid dig, så skulle ändå inte den bittra sanningen om min kyla ha gått upp för mig och jag skulle lika fullt ha tänkt att jag älskade dig. Enbart av skräck för den förnedrande, förintande straffdom som avsaknaden av kärlek innebär skulle jag omedvetet ha tagit mig i akt för att inse att jag inte älskade dig. Varken jag eller du skulle någonsin ha fått veta det. Mitt eget hjärta skulle ha dolt det för mig, därför att avsaknaden av kärlek nästan är som ett mord och jag skulle aldrig ha ägt styrka att utdela ett sådant slag.

Ehuru ingenting är definitivt bestämt reser vi antagligen till Paris. Jag kommer att hamna i det fjärran land dit du for som pojke och där pappa och farbror uppfostrades. Pappa hälsar. Sasja har vuxit. Han har inte precis blivit vacker, men har blivit en stor, stark pojke och gråter alltid och är alldeles otröstlig när du kommer på tal. Jag förmår inte mer. Hjärtat vill brista av sorg. Farväl. Låt mig göra

korstecknet över dig, över hela den ändlösa skilsmässan, över provningarna och ovissheten och över hela din långa, långa mörka väg. Jag anklagar dig inte för något, jag förebrår dig ingenting. Inrätta ditt liv så som du önskar, bara det blir bra för dig.

Före avresan från detta hemska och för oss så ödesdigra Ural lärde jag känna Larisa Fjodorovna ganska väl. Jag är henne tack skyldig. Hon var hela tiden vid min sida när jag hade det svårt och hjälpte mig vid min förlossning. Jag måste uppriktigt medge att hon är en bra människa, men, jag vill inte hyckla, hon är min fullkomliga motsats. Jag föddes till världen för att göra livet enkelt och finna den rätta och riktiga vägen, hon däremot för att komplicera det och föra på avvägar.

Farväl. Jag måste sluta. De har kommit för att hämta brevet, och det är tid för mig att börja packa ihop våra saker. Åh, Jura, Jura, älskade, käraste, min man, mina barns far, vad är det som sker? Vi kommer ju aldrig, aldrig mer att se varandra! Nu har jag skrivit ner dessa ord; fattar du vad de innebär? Förstår du, förstår du? De skyndar på mig, och det är som om de givit tecken att de är här för att föra mig till min avrättning. Jura! Jura!"

(Jurij sänker armen med brevet med tom blick.)

Jurij Det är förbi. De har rest utomlands till Paris. Förvisning. Regimen vill inte ha några tänkande människor kvar i Ryssland. *(visar brevet)*

Lara Vad tänker du göra? Följa efter dem? Fara till Moskva? Eller förbli Ryssland troget på vinst och förlust?

Jurij Jag kan inte överge någon, Lara. De mina har tvingats lämna mig mot sin egen vilja. Allt jag har kvar nu är dig. Jag får aldrig se dem mera. Jag vet det. Det är förbi. *(börjar gråta)* Hur kan vi människor tolerera att kriget och politiken gör med oss vad de gör? Hur kan vi finna oss i vad som helst? Får vi då aldrig mer vara fria och lyckliga och mänskliga som människor?

Lara (omfamnar honom) Jag är hos dig, Jurij. Ingen storm i världen skall få komma mellan oss. Jag tillhör dig så länge du vill ha mig.

Jurij Jag behöver dig, Lara, lika mycket som jag behöver hela mänskligheten, och du är just nu min enda kontakt med den mänsklighet som jag har förlorat.

Lara Vi har varandra, Jurij. Och två älskande som har varandra har mer än hela världen.

Jurij Tack, Lara. *(De förblir i varandras armar, och Jurij gråter innerligt.)*

(Plötsligt knackar det på dörren.)

Jurij Öppna inte, Lara.

Lara Jag vet inte vem det kan vara. *(öppnar. Komarovskij uppenbarar sig.)*

Komarovskij Får en gammal vän avlägga en artighetsvisit?

(Lara är för chockad för att reagera, Komarovskij går helt spontant in.)

Här har ni inrättat det bekvämt, får man säga. Och ni passar bra för varandra. Jag är bara här på genomresa mot Fjärran Östern och tog en omväg för att träffa er och Pasja. Jag har varit här nu i två dagar och tagit reda på allt om er. Ni svävar i dödlig fara alla tre.

Jurij Vi har inte inbjudit er hit, Viktor Ippolitovitj.

Komarovskij Jag kommer bara för er skull. Håll huvudet kallt, Zjivago. Din far var likadan. Hopplöst envis och egensinnig, lyssnade aldrig på goda råd, förstod aldrig att uppskatta en god väns välvilja. Bara lyssna på vad jag har att säga. Jag vill er bara väl. De som vill er illa är mina fiender, partistyrelsen. Ni är uppförd på svarta listan, doktor Zjivago, tillsammans med Pasja Strelnikov, och genom er svävar också Lara och hennes dotter i dödlig fara.

Lara Vart vill du komma?

Komarovskij Följ med mig till Fjärran Östern. Där finns ännu medlemmar av den provisoriska regeringen och den konstituerande församlingen som upprättat en egen republik. Jag är på väg dit för att bli deras justitieminister. Därifrån kan ni resa vidare

över havet till den fria världen, och så kan ni, Jurij Andrejevitj, återförenas med er familj.

Jurij Och om vi vägrar?

Komarovskij Här väntar bara ständig livsfara och trolig arkebusering. Tsarfamiljen fick visa hur mycket bolsjevikerna har till övers för bildade människor. Ni sticker av för kraftigt, Jurij Andrejevitj, för att det skall vara hälsosamt för er och er Lara. Ni lever fritt, arbetar när det passar er, skriver poesi och vägrar låta er inrutas. Därigenom får ni alla ogina ögon på er, och oginheten har makten.

Jurij Jag stannar här.

Komarovskij Däre!

Lara Jag reser ingenstans utan honom.

Komarovskij Är ni då helt förblindade av er kärleks illusions romantiks fullständigt verklighetsfrämmande självbedrägeri?

Jurij Vi har inget annat att leva för.

Komarovskij Skyll er själva. Har du någon mat, Lara?

(Lara sätter fram litet kokt potatis, en brödbit och vodka.)

Jurij Jag kan inte se att ni har någonting mer att säga oss, Viktor Ippolitovitj. Vi vore därför tacksamma om ni ville begränsa er visit.

Komarovskij Låt mig bara få ner en tugga. Det går inte att få mat någon annanstans i stan. Det nya revolutionära Ryssland är ju sådant att folk skjuter ner vem som helst för att inte bli nerskjutna själva. Det är bara i Fjärran Östern det alltjämt råder någon ordning. Jag har lovat Larisa Fjodorovna att tala väl för Pasja Strelnikov och rädda hans liv. Värre är det med er, Jurij Andrejevitj, som aldrig varit politiskt engagerad. Däremot har ni rymt från de röda partisanerna. Det är detta som är anledningen till er livsfara, vilken smittar av sig på Lara så länge ni lever med henne.

Jurij Inte ens det mest barbariserade och brutaliserade folket i världen skulle i krigstid avrätta en praktiserande läkare.

Komarovskij Ja, så säger förnuftet. Men revolutionen är helt utan förnuft, min son. Den är en skenande naturkraft, som en lavin, som ansvarslösa människor satt i gång enbart i onda avsikter, och ingen kan stoppa den förrän den liksom en kinesisk drake konsumerat sig själv och lämnat Ryssland efter sig fullständigt ödelagt som genom en gräshoppsvärm av oöverskådliga dimensioner. Sådana är de krafter som släppts lösa. De bara förstör som hysteriska galningar.

Lara Tack för ert besök, Viktor Ippolitovitj, men vi är glada om ni avlägsnar er så fort ni ätit färdigt.

Komarovskij Det är redan mörkt. Var skall jag sova? Staden är stängd. Ni har gott om plats här.

Lara Ni kan inte ligga i samma säng som jag och Katja och Zjivago. Ni får sova bland råttorna.

Komarovskij Dem är jag inte rädd för. I dagens läge är de bättre än människorna.

Jurij Viktor Ippolitovitj, ni har objuden trampat in här för att sprida oro och skräck och satt i er Larisa Fjodorovnas sista återstående mat och druckit upp all vår vodka och kräver nu att få snarka och kanske bosätta er här. Finns det ingen gräns för er oförskämdhet?

Komarovskij Det är ju bara tillfälligt, min son. Om några dagar reser jag vidare. Jag vill ju bara rädda era liv.

Jurij Ingen har hotat oss till livet. Var vänlig ge er av!

Komarovskij Litet hövlighet om jag får be, min son. Lite vänlighet skadar inte. Här är vi ju så att säga inom familjen.

Jurij Ut!

Komarovskij (till Lara) Är han alltid så där – hetlevrad?

Lara Vi bad er inte komma hit, Viktor Ippolitovitj. Var därför så vänlig och lämna oss i fred.

Komarovskij Jag kan ligga på soffan där borta.

Jurij (kör upp honom) Ut! (*kör ut honom och kastar honom ut för trappan. Han är motståndslös då han är berusad.*)

Komarovskij (nedanför trappan) Jag vill ju bara hjälpa er!

Jurij (till Lara) Vi kan inte stanna här, Lara. Det är säkert som han säger, att partiet har ögonen på oss, och så fort det blir lugnare tider har vi ingen chans. Vi måste bort härifrån.

Lara Vart?

Jurij Till Varykino. Där kan vi få leva i fred tills vidare och avvakta krisens utveckling. Ingen skulle bege sig dit bara för att bråka med oss, inte så länge vintern varar.

Lara När far vi?

Jurij Snarast möjligt, diskret och utan att någon märker det. Ingen får misstänka något. Låt oss verka helt som vanligt och tyst och stilla förbereda oss, tills vi försvinner.

Lara Jag är din, Jurij.

Jurij Och jag är din, Lara, av hela mitt hjärta. (*De omfamnas.*)

Akt V scen 1. Varykino. Afton.

Lara Är det vargarna som ylar så vemodigt?

Jurij Ja. De känner vittringen av hästen i stallet. De är inte farliga, Lara. De kommer aldrig nära.

Lara Men de verkar bli fler för varje kväll.

Jurij Det är riktigt.

Lara Ännu räcker maten till, men höet är slut. Vi har varit här i två veckor nu och inte fått veta något om vad som händer omkring oss.

Jurij Jag har njutit oavbrutet.

Lara Ja, du har skrivit dina dikter, men Katja har tråkigt. Vi visste när vi kom hit att det bara skulle vara en sista kort frist. Timglaset rinner ut, och så plötsligt en dag är det slut.

Jurij Vi har alltid lyckats uppskjuta det en dag till.

Lara Det går inte längre, Jurij. Hästen stampar av otålighet och tycker inte om vargarna.

Jurij Du kan ju fara när du vill. Jag stannar här.

Lara Du vet att jag aldrig lämnar dig frivilligt. Jag älskar dig. Jag är din.

Jurij (kramar henne) Jag tror att vi är trygga här. Det enda mysteriet är vem som har varit här före oss. Allt var så välordnat, någon hade fyllt på förråden, fotogenlampan var till och med full, och hänglåset på dörren kom inte härifrån. Det kan inte ha varit Mikulitsin.

Lara Nej. Men han har inte kommit tillbaka.

Jurij Det kanske är en annan flykting, som håller sig undan härifrån bara för att vi är här.

Lara Ja, det kan det vara. Vem kan det vara?

Jurij Jag hör en släde.

Lara Kan det vara den vi talar om?

Jurij Nej, vår mystiska vän skulle inte göra entré så demonstrativt. Det här är en annan mera ovälkommen.

(*Det bultar. När Lara och Jurij tvekar störtar Komarovskij helt sonika in.*)

Komarovskij God dag, Jurij Andrejevitch! Trots de hårda ord vi hade att säga varandra den sista gången kommer jag ännu en gång objuden på besök, som ni ser.

Jurij Det måste vara av någon ytterst trängande anledning ni vågar er tillbaka efter mitt försök att avskräcka er från ytterligare besök förra gången.

Komarovskij Jag ska fatta mig kort. Jag gjorde sken av att redan lämna Jurjatin men stannade kvar för er skull för att inte ge upp er och era liv innan det blev nödvändigt. Nu har ett tåg anlant från Moskva på väg till Vladivostok med ett antal sovkupéer reserverade för mig och mina assistenter. Jag kan ta er med. Det är er sista chans. Den kommer aldrig tillbaka.

Lara Vi måste fara, Jurij. Kom med.

Jurij Jag litar inte på Komarovskij.

Komarovskij Varför skulle jag ha oärliga syften? Varför skulle jag försöka locka er i en fälla? Jag tog hand om Larisa Fjodorovnas moder på hennes fars enträgna önskan, och Larisas familj är som min egen familj. Jag känner ansvar för er och vill hjälpa er, och ni har inte råd att avvisa den hjälpen. Den är konkret, här och nu. Det är nu eller aldrig.

Jurij Ändå måste jag tveka av ren naturlig instinkt. Min läkarinstinkt har aldrig slagit fel.

Lara Jag far inte utan dig, Jurij.

Komarovskij Larisa Fjodorovna, ursäkta mig ett ögonblick mellan fyra ögon med doktor Zjivago. (*Jurij nickar, och Lara går med Katja.*)

Jurij Nå?

Komarovskij Strelnikov är död, arkebuserad efter en summarisk rättegång. Nu dras snaran åt kring hans änka och dotter. Hjälp mig att rädda dem. Vägrar ni definitivt att göra oss sällskap? Utan er kommer hon inte att ge sig av härifrån. Er tvekan kan bli ödesdiger för er alla. Varför tvekar ni? Vad har ni emot mig?

Jurij Allt.

Komarovskij Då kan jag inte hjälpa er. Då är det något subjektivt och fixerat som jag inte kan komma åt. Men hjälp då åtminstone dem! Ni är ju läkare. Är det inte er skyldighet att rädda liv? Jag kan bara ta fyra personer i min släde. Jag kör illa själv, så det måste bli min körkarl, jag själv, Larisa och dottern. Säg att ni kommer efter på er häst. Jag kan inte föreställa mig er ta avsked av varandra. Ni måste få henne att tro att ni också far.

Jurij Ni får inte avslöja för henne att Strelnikov är död. Det skulle förstöra henne.

Komarovskij Jag är medveten därom.

Jurij Låt mig få vänta till i morgon. Jag måste få betänketid över detta. Sannolikt kommer jag krypande efter er och ber er ta mig över haven till de mina, men jag måste bli säker först.

Komarovskij Huvudsaken är att Larisa övertygas om att ni kommer med oss.

Jurij Jag skall övertyga henne.

Komarovskij Då är vi överens. Jag visste att ni var en human person. Det är bara de omänskliga som är hopplösa fall.

Jurij Kan ni klara mörkret?

Komarovskij Vi reser med facklor.

Jurij Men det finns vargar i skogen.

Komarovskij Jag vet. Jag har både gevär och revolver med mig. Oroa er inte. Här har ni för resten litet vodka. Det kanske kan skärpa er i natt. (*överräcker en flaska*)

Jurij Tack. (*öppnar dörren utåt Lara och Katja*)

Lara, vi är klara. Jag följer med er. Ni får åka i släden, medan jag tar hästen, men jag måste sadla honom och göra honom i ordning.

Lara Huvudsaken är att du kommer. Då kan vi resa med gott samvete.

Jurij (kramar henne) Älskade! Jag tror verkligen där är bäst för oss alla.

Lara Men det är en flykt från Ryssland.

Jurij Ja, det är det, men ännu mer en flykt undan döden.

Lara Vad har Viktor Ippolitovitj berättat för dig?

Jurij Du får höra sedan när vi är i säkerhet.

Lara Kom snart efter.

Jurij Genast.

Komarovskij Klara? Vi startar genast. Vi har ingen tid att förlora.

Jurij (när Komarovskij går ut med Lara och Katja) Vänta på mig, Lara!

Lara För alltid, om det behövs! (Alla ut utom Jurij.)

Jurij (ensam, besinnar sig, tar sig för huvudet) Vad har jag gjort? Vad har jag gjort? Jag har utlämnat henne, jag har avstått från henne, jag har övergivit henne! Jag måste springa efter dem och hinna i kapp dem och få dem tillbaka! Lara! Lara! För sent! Jag har låtit dem gå! Lara! Hur kunde jag! (sjunker ner på knä och snyftar)

Lara, min älskade, hur kunde jag låta oss skiljas? Vi hörde ju samman, fastän du var Strelnikovs fru och därför levde under ständigt hot till livet, och fastän jag i princip levde utanför lagen som desertör, så var det ju allt detta som desto hårdare band oss samman! Men historien körde över oss från början, dess ångvält brydde sig inte om skönheten hos de blommor som kreativa individer försökte odla, vi var alltför perfekt som par för att den nya sköna skenande världen skulle kunna överse med oss och låta oss vara, men likväl vågade vi demonstrera genom vår förbjudna kärlek, och den dör aldrig, Lara, ty den var för sann för att någonsin kunna glömmas.

(Han ligger där länge prostrerad, förkrossad och snyftar, tills en lätt knackning hörs.)

Hörde jag rätt? Är de tillbaka? Nej, det var bara en hörselillusion. Jag börjar höra i syne. Ingen kommer hit vid midnatt.

(Det knackar igen.)

Jag förstår inte det här. Det är verkligen någon som knackar.

(Reser sig, tar sig samman, rättar till sig, blir åter doktorn.)

Jurij (öppnar) Vad är det ni önskar?

Främlingen Får jag stiga in?

Jurij (häpnar) Strelnikov! (öppnar genast dörren på vid gavel, och Strelnikov stiger ledigt in, oförändrad, stilfull, grann, som en sann gentleman.)

Komarovskij sade att ni var arkebuserad!

Strelnikov Och ni trodde på honom, den där falska advokaten, som hela sitt liv tagit hand om andras pengar och aldrig haft någon förmögenhet utom deras?

Jurij Men vad i all världen gör ni här?

Strelnikov Gömmer mig, precis som ni själv. Jag hade just tänkt fråga er detsamma. Jag hade hoppats få träffa min familj här innan det var för sent, men det var för sent. De har redan åkt iväg med sista taget österut. Jag ville ändå komma hit för att se om något var kvar av dem. Och vad fann jag? En gammal bekant, en hederlig doktor, Larisas enda äkta beskyddare och älskare, den enda som kanske älskat henne lika mycket som jag.

Jurij Varför övergav ni henne någonsin? Hur kunde ni?

Strelnikov Plikten. Jag kände min skyldighet som medborgare, mitt ansvar för mitt land och staten som var i fara. Jag vill skapa ordning och åtgärda kaoset. Det hade högre prioritet än självisk lycka.

Jurij Hon älskar er ännu.

Strelnikov Det är för sent. Jag är dödsmärkt. Jag har blivit angiven på falska grunder och kommer att avrättas så fort jag åker fast. Så långt hade parasitadvokaten rätt. Det blir i morgon. Jag har en natt att leva, och lyckligtvis kanske jag slipper tillbringa den ensam, om ni håller mig sällskap.

Jurij Komarovskij gav mig en flaska vodka till sällskap.

Strelnikov Då är vi tre. (Jurij öppnar och håller upp två glas.)

Sällsamt att jag skulle möta er här. Men det sade jag ju senast vi träffades, att vi skulle mötas igen. Och här är vi bortom all ära och redlighet och kan äntligen tala ostört med varandra utan att några andra än vargarna hör, som bara ylar med oss i melankolisk sympati. Nå, vad menar ni om hela den här cirkusen egentligen?

Jurij Cirkusen?

Strelnikov Revolutionen. Det skenande tåget som ingen kan stanna och som bara kan köra ihjäl oss alla. Det stora våldsvansinnet genom kriget och kaoset, upproret och anarkin. Upphävandet av all kristendom och alla självklara moraliska normer. Den totala urspårningen av hela Ryssland, kanske av hela världen.

Jurij Det var knappast vad Dostojevskij och Tjechov hade tänkt sig.

Strelnikov Jag vill mena det. Och ändå ställde vi alla upp för den. Ni var väl också som ung och tolstojan gripen av de stora demonstrationerna och resningarna 1905, när kosacker och soldater släpptes lösa med sablar och bajonetter och gevär mot folket med all frihet att massakrera dem? Inte kunde väl någon intellektuell som ni undgå att engagera er för revolutionen?

Jurij Nej.

Strelnikov Vi gick alla i samma fälla, historiens värsta självbedrägeri, den förmätta självförhävelsen i att tro att man kunde bygga en bättre värld med att förstöra den gamla. Och alla som tvingades fly, er hustru och familj, författarna, kompositörerna, Rachmaninov, Prokofiev, Stravinskij, balettpionjärerna, Pavlova, Nijinskij, Fokin och Diaghilev, Meresjkovskij och Bunin, ingen blev kvar. All anda lämnade Ryssland, och kvar blev bara vi stackars offer för en ofelbar robotstat till dödsmaskin, som systematiskt kommer att krossa allt mänskligt. Jag är glad att jag slipper överleva dess monstruösa apokalyps. Låt oss byta ämne, medan vi ännu lever. Låt oss tala om vår älskade Lara, innan det är för sent. Vad har hon sagt om mig?

Jurij Hon har aldrig upphört att prisa er. Hon har kallat er ett föredöme som människa, ädel och en sann humanist, att hon aldrig mött er like och att ni var höjden av äkthet och ärlighet. En gång sade hon, att om hon en gång fick se det hus, som hon en gång i världen hade delat med er, lysa upp som en fyrbåk vid horisonten, så skulle hon krypa dit på sina bara knän och släpa sig fram till dess tröskel från vilken plats som helst och från världen ände, om så vore.

Strelnikov Typiskt henne. Skulle ni möjligen kunna erinra er när det var, i vilken situation det var som hon sade detta?

Jurij Hon höll på att städa rummet här och gick ut på farstubron för att skaka mattan.

Strelnikov Förlåt mig, vilken matta? Det finns två här inne.

Jurij Den större där.

Strelnikov Den kunde hon inte orka med själv. Var det ni som hjälpte henne?

Jurij Ja.

Strelnikov Ni höll i var sin ända av mattan, och ni skakade den tillsammans, och dammet yrde, och hon skakade av skratt medan hon knep ihop ögonen, inte sant? Även jag har dammat mattor med henne. Vi njöt av det varje gång och hade gränslöst roligt. Men det är över nu. Jag ser henne aldrig mer, men nu vet jag vilken bild av henne jag tänker ta med mig. Jag älskade henne så gränslöst som flicka. Vi gick i skolan tillsammans, och vi hade samma ideal och intressen. Inte ens den där inkarnerade korrupsjonen till advokat kunde komma mellan oss. Han var värdelös. Jag genomskådade honom genast. Besuttenheten själv i hela sin falskhet. Larisa föraktade honom alltid.

Jurij Han har kanske räddat hennes liv.

Strelnikov Varför följde ni inte med dem?

Jurij En svår fråga. Jag kan inte skiljas från Ryssland. De skulle över två oceaner till Europa.

Strelnikov Hur kunde hon resa utan er?

Jurij Jag inbillade henne att jag skulle resa med dem. Jag skulle ta hästen i morgon. Advokatens släde hade bara plats för fyra.

Strelnikov De har redan rest. Jag tror inte heller att Lara kan lämna Ryssland, lika litet som ni och jag kan göra det.

Jurij Men vi har förlorat henne.
Strelnikov Ja, det ser inte bättre ut. Skål, min bror. Jag är glad att jag fick prata med er till slut. Vi har ju trots allt samma kärlek gemensam, som kanske förenar oss för alltid.
Jurij Jag beklagar att Komarovskijs vodka inte räckte längre.
Strelnikov Den räckte precis. Nu kan jag fara vidare.
Jurij Mitt i natten?
Strelnikov Det är dags, min vän. Redan i morgon bitti kan de komma hit för att hämta mig. Finner de mig då i ert sällskap kan ni få dela samma öde. Det vore onödigt.
Jurij Vargarna härskar i skogen denna tid på dygnet.
Strelnikov Jag är van. Jag är träffsäker och bär både gevär och pistol. Jag känner vägarna och vet vart jag skall gå. Jag är van att övervintra och dölja mig i jordkolor.
Jurij Tack för besöket.
Strelnikov Tack för att ni var här och tog emot mig. Jag hade hoppats på hela familjen, men det hade kanske varit för mycket.
Jurij Vi har funnit varandra.
Strelnikov Ja. *(reser sig ledigt, tar på sig geväret och går ut med en liten förtrolig vinkning till Jurij, som om han skulle ut på jägarstråt. Han öppnar dörren och stiger ut i mörkret och försvinner.)*
Jurij (lutar på den tomma flaskan, gäspar, flyttar sig i en fåtölj, sträcker ut sig och ämnar sova oavklädd i den ställningen, skall just somna in, när det smäller ett skott.)
Jurij (rusar ut, förtvövlad) Pasja! Pasja! Pasjenka!

Ridå.

Leh, 1 september 2007